

Undersøkelsen om bruk av kontantstøtte

Kontantstøtte skal gi mer tid til barna

Småbarnsfamiliers økte arbeidsbyrde, og vissheten om at barnehageplass verken er et tilbud alle får eller alle ønsker, førte til at Stortingets flertall ved behandlingen av statsbudsjettet for 1998 vedtok at det skulle innføres en ordning med kontantstøtte fra 1. august 1998 for barn fra ett til to år. Fra januar 1999 er det meningen at den også skal innføres for barn fra to til tre år. Full kontantstøtte skal tilsvare statstilskuddet til heldags barnehageplass. Satsen for heldagstilbud til barn under tre år utgjør i 1998 36 140 kroner. Dette gir en kontantstøtte på 3 000 kroner per måned for barn som ikke benytter barnehage.

Formålet med kontantstøtten er utformet i tre hovedpunkter:

- gi småbarnsfamiliene mer tid
- gi større valgfrihet til småbarnsfamiliene
- gi mer likhet i fordelingen av statlige midler mellom de som bruker og de som ikke bruker barnehageplass

(St.prp. nr. 53, 1997-98)

I høringsnotatet fra Barne- og familiedepartementet framheves det at mange småbarnsforeldre slites mellom hensynet til yrkesdeltakelse og hensynet til ansvaret og oppgavene som foreldre. Dette gjelder enten foreldre satser på deltakelse i yrkeslivet av økonomiske grunner eller av andre grunner. Tidsklemmen for mange småbarnsforeldre er stram. Barne- og familiedepartementet mener at det derfor er en betydelig gruppe foreldre som framfor alt ønsker seg mer tid til å være hjemme med barna, også utover den perioden som fødselspermisjonen omfatter.

Det påpekes også at foreldres valgfrihet mellom yrkes- og hjemmearbeid hemmes av mangel på passende tilbud om barnehage, særlig for de yngste barna. Det kan være vanskelig å få en barnehageplass som er godt nok tilpasset familiens behov, for eksempel dersom foreldrene arbeider deltid, skiftarbeid, eller på tider av døgnet som faller utenom barnehagens vanlige åpningstider. Muligheter for kombinasjonsløsninger er også en mangelvare.

Staten yter driftstilskudd til barnehager. Også kommunene bidrar med vesentlige midler til barnehagedriften, ifølge høringsnotatet. Noen familier ønsker andre omsorgsløsninger enn barnehage i den tiden de trenger barnetilsyn, for eksempel dagmamma eller praktikant. Disse familiene kan oppleve det urimelig at én omsorgsform, barnehagen, får betydelig statlig støtte, mens alternative ordninger må finansieres uten slik støtte. Dagens ordning med statlig subsidierte barnehageplasser kan også virke urettferdig for familier som selv tar omsorgen for egne barn ved fullt ut å være hjemmearbeidende (Barne- og familiedepartementet, Høringsnotat 3. februar 1998).

Dette danner bakgrunnen for kontantstøtteordningen, som har vært en omstridt ordning lenge før den ble vedtatt. Både i media og i de ulike politiske partier har meningene vært sterke og motsetningene store. Noen mener at tilskudd fra staten til barnefamilier bør være like, og at kontantstøtten dermed gir foreldre som ikke har barna i barnehagen, et tilskudd som barna indirekte ville fått hvis de hadde gått i barnehage. Andre mener at det er urettferdig å måtte betale for å la barnet få et pedagogisk tilbud i barnehagen, mens man får betalt

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Underlagt taushetsplikt

Undersøkelse av barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og økonomi for innføring av kontantstøtte

Denne undersøkelsen tar sikte på å kartlegge barnefamiliers situasjon når det gjelder tilsynsordninger, tilknytning til arbeidslivet og økonomi for innføringen av kontantstøtte. Vi ber deg fylle ut skjemaet så nøyaktig som mulig og følge instruksene ved de enkelte spørsmålene i skjemaet. Hvis ikke annet er oppgitt skal du bare sette ett kryss for hvert spørsmål. Dersom du er gift eller samboende ber vi deg på en del spørsmål om å gi opplysninger også om ektefelle/samboer. Skjemaet kan gjerne fylles ut i fellesskap med partner, men det er viktig at den som er trukket ut (mor) svarer. Dersom det skulle være noen spørsmål du synes er vanskelig å svare på, kan du gå videre til neste spørsmål.

Kryss av for JA i ruten under dersom du samtykker i å delta i undersøkelsen. Dersom du ikke ønsker å delta, kryss av for NEI og returner skjemaet så slipper du å bli purret på.

☐ JA
☐ NEI

Du og din husstand

1a. Er du gift, samboende eller lever du for tiden ikke i noe fast parforhold?

☐ Gift/registrert partner
☐ Samboende
☐ Ikke i fast parforhold

1b. Hva er din sivilstatus?

☐ Gift/registrert partner
☐ Ugift
☐ Skilt
☐ Separert
☐ Enkeltemann
☐ Tidligere registrert partner

2. Hvem bor du sammen med?

Kryss av for alle personer som inngår i samme husstand som deg. Hvis foreldrene har delt omsorg skal barn som bor i husstanden halvparten av tiden eller mer også regnes som fastboende.

☐ Ektefelle/samboer
☐ Egne barn
☐ Ektefelles/samboers barn
☐ Fosterbarn
☐ Foreldre/svigerforeldre
☐ Søken
☐ Venn(er)
☐ Andre

3. Hvor mange barn under 18 år bor fast i husstanden?

Hvis foreldrene har delt omsorg skal barn som bor i husstanden halvparten av tiden eller mer også regnes som fastboende.

Antall barn

4. Har du eller din eventuelt enn halvparten av tiden?

☐ Ja
☐ Nei

På spørsmål om tilknytning til arbeidslivet ber vi deg kryss av for ektefelle/samboer.

5. Har du og/eller din ektefelle/samboer arbeid?

Mor ☐
Ja ☐
Nei ☐

Spørsmål 6 og 7 gjelder for arbeid.

6. Har du og/eller din ektefelle/samboer arbeid?

Mor ☐
Ja ☐
Nei ☐

7. Når sluttet du arbeid?

år

Spørsmål 8 og 9 gjelder for arbeid.

8. Hvilke yrkesaktive har du og/eller din ektefelle/samboer?

Yrkesaktive ☐
Yrkesaktive ☐
Arbeid ☐
Studert ☐
Hjelpet ☐
Tryk ☐
Andre ☐

9. I hvilken sektor arbeider du og/eller din ektefelle/samboer?

10. Arbeider du/din ektefelle/samboer i følgende sektor?

Helse- og sosialsektoren ☐
Barnehagesektoren ☐
Skolesektoren ☐

11. Hvilken arbeidstid har du og/eller din ektefelle/samboer?

Dagarbeid (mellom 0 og 5 timer) ☐
Arbeid som startet etter 05.00 ☐
Fast kveldsarbeid ☐
Fast nattarbeid ☐
Skiftarbeid ☐
Turnusordning ☐
Annen arbeidstid ☐
Ikke yrkesaktiv ☐

12. Hvor mange timer arbeider du og/eller din ektefelle/samboer?

Mor ☐
Ja ☐
Nei ☐

13. Er det de arbeidstidene du og/eller din ektefelle/samboer tenker seg?

Denne ☐
Kortere ☐
Lengre ☐
Ikke ☐
Vet ikke ☐

14. Er du og/eller din ektefelle/samboer i arbeid?

Ja ☐
Nei ☐
Vet ikke ☐

15. Har du og/eller din ektefelle/samboer barn?

Ja ☐
Nei ☐
Vet ikke ☐

16. Nedenfor ser du en liste over ulike aktiviteter. Hvem gjør hvilke aktiviteter?

Matlagning ☐
Oppvask ☐
Rengjøring, rydding ☐
Vask, stell, vedlikehold ☐
Innkjøp av dagligvarer ☐
Stell av barn (både dag og natt) ☐
Leisamvær, pass ☐
Vedlikehold, reparasjoner ☐
Vedlikehold, reparasjoner ☐

17. Omtrent hvor mye som husarbeid?

Under 5 timer ☐
5-9 timer ☐
10-19 timer ☐
20-29 timer ☐
30 timer eller mer ☐
Vet ikke ☐

18. Har husarbeidet noen betydning for deg?

Ja ☐
Nei ☐
Vet ikke ☐

19. Har du og/eller din ektefelle/samboer noen andre aktiviteter?

Ja ☐
Nei ☐
Vet ikke ☐

20. Har du og/eller din ektefelle/samboer noen andre aktiviteter?

Ja ☐
Nei ☐
Vet ikke ☐

for å passe barnet selv eller benytte andre tilsynsordninger enn barnehage. Disse, og mange andre både økonomiske og kjønnspolitiske argumenter, har preget debatten i media og i de politiske miljøer både før og etter at ordningen ble vedtatt.

Undersøkelsen kartlegger forventet bruk av kontantstøtte

Statistisk sentralbyrå gjennomførte våren 1998 en spørreskjemaunders-

søkelse om "Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og økonomi før innføringen av kontantstøtte" på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet. Bakgrunnen for undersøkelsen var at man ikke visste hvilke familier som ville komme til å velge kontantstøtte, og hvordan innføringen ville virke da ordningen ble vedtatt. Undersøkelsen er ment å danne grunnlag for en fortløpende evaluering av ordningen, og skal etter planen gjentas neste år med samme utvalg.

Undersøkelsen kartlegger hvordan barnefamilier ordner seg med barneomsorg, arbeid utenfor hjemmet og økonomi før innføringen av kontantstøtte. Den gir også innblikk i mødres forventede bruk av kontantstøtten, og deres synspunkter på ordningen satt opp mot andre tiltak rettet mot barnefamilier. Undersøkelsen vil danne grunnlag for å kartlegge eventuelle endringer i disse mønstrene etter at kontantstøtten er innført. Ved å se denne undersøkelsen i sammenheng med

nye undersøkelser etter at kontantstøtten er trådt i kraft, vil vi kunne kartlegge eventuelle endringer for barnefamiliers livssituasjon. Vi vil også ha flere svar enn de vi i dag har når det gjelder fordelingskonsekvensene ved kontantstøtten, konsekvenser for arbeidsmarkedet, ulike konsekvenser for disktriktene og spørsmål om likestilling.

Utvalg av småbarnsmødre

Undersøkelsen "Barnefamiliers tilsynsordninger, yrkesdeltakelse og økonomi før innføring av kontantstøtte" er gjennomført som spørreskjemaundersøkelse sendt i posten. Utvalget er trukket fra Statistisk sentralbyrås sentrale personregister, og består av 3 500 kvinner med barn. Vi har trukket ut 2 500 mødre som har minst ett barn født 01.01.1992 eller senere. I tillegg har vi trukket ut 1 000 mødre som minst har ett barn født 01.01.1996 eller senere, da Barne- og familiedepartementet er spesielt interessert i barnefamilier som faller inn under kontantstøtteordningen. Vi har hentet fødelandsopplysninger fra Det sentrale personregister og opplysninger om utdanning fra SSBs utdanningsregister.

Spørreskjemaet er på 12 sider og inneholder 51 spørsmål. De fleste av spørsmålene skulle besvares både for kvinnen som var trukket ut til å delta, og for ektefelle eller samboer i de tilfeller dette var relevant. Spørsmålene omhandler innledningsvis informasjon om husholdningen til mødrene og deres tilknytning til arbeidslivet. Vi får også informasjon om ektefelles eller samboers tilknytning til arbeidslivet. Vi spør om hvilke permisjonsordninger mødrene benytter, og hvilke tilsynsordninger familien bruker til barna, hvorvidt barna er berettiget til kontantstøtte, og om familien eventuelt vil bruke den.

Spørsmålene om barn skal besvares for inntil tre barn født etter 1992. Spørsmålene om kontantstøtte besvares bare av de som har barn som er berettiget til kontantstøtte. Avslutningsvis får vi informasjon om utdanning, inntekt, boforhold og holdninger til kontantstøtte. Disse spørsmålene besvares av alle.

God oppslutning om undersøkelsen

2 436 mødre svarte på spørreskjemaet, det vil si 69,8 prosent av utvalget. I tillegg gjennomførte vi et kort telefonintervju blant dem som ikke hadde besvart skjemaet, og 526 mødre, 15,1 prosent av utvalget, svarte på telefonintervjuet. Når vi sammenliknet bruttoutvalget på 3 489, med de som svarte på spørreskjemaet på kjennemerkene landsdel, alder og utdanning, fant vi ikke store regionale variasjoner i bruttoutvalget sammenliknet med de som hadde sendt inn skjema. Frafallet var høyest i Oslo/Akershus, men det var små forskjeller når vi sammenliknet bruttoutvalget og skjemaautvalget. Alderssammensetningen i bruttoutvalget og hos de som sendte inn skjema var forholdsvis lik. Frafallet var noe høyere blant dem under 30 år og noe lavere blant dem i aldersgruppen 30-34 år. Det var en tendens til at de med høy utdanning var overrepresentert blant dem som hadde sendt inn skjema.

Til å være en postal spørreundersøkelse på 12 sider er en svarprosent på 70 et svært bra resultat.

Elisabeth Rønning

(elisabeth.ronning@ssb.no) er planlegger i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for intervjuundersøkelser.